รูปแบบศักยภาพวิสาหกิจชุมชนที่ส่งผลต่อความสำเร็จของการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวโฮมสเตย์

Potentiality of Community Enterprises Development Model which Affects the Success of Tourism – based Community Enterprises

♦ ประพันธ์พงษ์ ชิณพงษ์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ สาขาวิชาการจัดการท่องเที่ยว คณะวิทยาการจัดการ
มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์
Praphunphong Chinnaphong
Assistant Professor, Department of Tourism Management, Faculty of Management Sciences, Valaya Alongkorn Rajabhat University, E-mail: praphunphong@vru.ac.th

Abstract

This research aims to study the potential of tourism-based homestay community enterprise, the success of tourism-based homestay community enterprises. It is also to improve the potential pattern of community enterprise effecting the operation's success on tourism-based homestay community enterprise of both general and standard of department of tourism. The researcher used the multiple sampling that the methodology for sample was G *Power 3.1. The participant was 497 tourists who stayed on homestay based community. Questionnaire on the potential of community enterprise and the success of tourism-based homestay community enterprise were used to collect data. The statistic were used to analyze data are mean, standard deviation (SD), confirmatory factor analysis (CFA), and structural equation modeling (SEM). The result of this research is divided into two aspects: Firstly, The overall potential of tourism-based homestay community enterprise is in a potentially good level with the best marketing management potential on both the standard of department of tourism and general tourism-based homestay community enterprise. Secondly, the success of tourism-based homestay community enterprise in excellent level with the best accommodation, food, and safety on both the standard of department of tourism and general tourism-based homestay community enterprise. The analytic results on structural equation modeling (SEM) presents 47 percent of the potential of tourism-based homestay community enterprise effecting the success of tourism-based homestay community

enterprise by the standard of department of tourism is in a good level correlate with empirical data. Knowledge and data management is the most influence and the marketing management shows the least influent effect.

Keyword: Potential of Tourism-based Homestay Community Enterprise, Community Enterprises Operation, Homestay Tourism

บทคัดย่อ

วัตถุประสงค์เพื่อศึกษาระดับศักยภาพวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวโฮมสเตย์ ระดับความสำเร็จของการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวโฮมสเตย์ และรูปแบบศักยภาพวิสาหกิจชุมชนที่ส่งผลต่อความสำเร็จของการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวโฮมสเตย์ ประชากร ได้แก่ นักท่องเที่ยวที่เข้าพักในโฮมสเตย์ที่อยู่ในรูปของวิสาหกิจชุมชน กำหนดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้โปรแกรม G*Power3.1 ได้กลุ่มตัวอย่าง 497 คน ใช้การสุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน เครื่องมือที่ใช้ คือ แบบสอบถาม สถิติที่ใช้ ได้แก่ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์โมเดลสมการโครงสร้าง ผลการวิจัย พบว่า ระดับศักยภาพวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวโฮมสเตย์ ภาพรวม มีศักยภาพอยู่ในระดับดี โดยมีศักยภาพด้านการบริหารตลาดสูงสุด ในส่วนของระดับความสำเร็จในการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวโฮมสเตย์ พบว่า ภาพรวม มีความสำเร็จอยู่ในระดับมาก โดยด้านที่พัก อาหาร และความปลอดภัยสูงสุด ผลการวิเคราะห์โมเดลสมการโครงสร้าง พบว่า ศักยภาพวิสาหกิจชุมชนส่งผลต่อความสำเร็จของการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวโฮมสเตย์ ร้อยละ 47 โดยการจัดการความรู้และข้อมูลส่งผลสูงสุด และการบริหารตลาดส่งผลต่ำสุด

คำสำคัญ : ศักยภาพวิสาหกิจชุมชน การดำเนินงานวิสาหกิจชุมชน การท่องเที่ยวโฮมสเตย์

บทนำ

วิสาหกิจชุมชน เกิดขึ้นหลังจากที่รัฐบาลได้ให้ความสำคัญกับเศรษฐกิจพอเพียงควบคู่ขนานไปกับเศรษฐกิจกระแสหลัก อันเนื่องมาจากว่าเศรษฐกิจกระแสหลักก่อให้เกิดความเหลื่อมล้ำระหว่างรายได้ของประชาชนและก่อให้เกิดปัญหาสังคมตามมามากมาย วิสาหกิจชุมชนเกิดขึ้นจากการนำเอาแนวทางเศรษฐกิจชุมชนหรือแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงมาพัฒนาอย่างต่อเนื่องและเป็นระบบ โดยวิสาหกิจชุมชนนั้นจัดเป็นกลุ่มกิจกรรมของชุมชนที่ชุมชนคิดได้จากการเรียนรู้ เป็นการจัดการระบบการผลิตและบริโภคที่มีอยู่ในชีวิตประจำวันที่ชุมชนทำได้เองโดยไม่ยุ่งยากนัก การทำกิน ทำใช้ทดแทนการซื้อเป็นการลดรายจ่ายและยังช่วยให้ระบบเศรษฐกิจใหญ่เข้มแข็งขึ้น นอกจากนี้ยังเป็นการจัดระบบเศรษฐกิจใหม่ให้เป็นฐานที่เป็นจริงในชุมชน วิสาหกิจชุมชนจึงมีความสำคัญในการสร้างฐานมั่นคงให้กับประเทศได้ โดยกระตุ้นเศรษฐกิจระดับรากหญ้าให้เข้มแข็งและกระจายโอกาสการประกอบอาชีพให้เกิดการสร้างงาน สร้างรายได้ และลดภาระค่าใช้จ่ายให้ประชาชนส่วนใหญ่ของประเทศสามารถพึ่งตนเองได้มากขึ้น (Thanaisri, A., 2014) วิสาหกิจชุมชนจึงเป็นชื่อเรียกกลุ่มเล็ก ๆ ในชุมชน ตั้งแต่ 7- 8 คนขึ้นไป ที่รวมตัวกันเพื่อทำกิจกรรมต่าง ๆ โดยเฉพาะทางเศรษฐกิจ

การผลิต การแปรรูป การจัดการ การขาย ที่มีทั้งแบบพื้นฐานที่เน้นการผลิตเพื่อการบริโภคหรือขายในท้องถิ่นและแบบก้าวหน้าที่กล้าหาญและดีพอก็ออกไปสู่ตลาดใหญ่ภายนอก วิสาหกิจชุมชนที่มีศักยภาพจะเป็นฐานที่มั่นคงของเศรษฐกิจชุมชน (Pongpit, S., 2014)

จากการคาดการณ์ขององค์การการท่องเที่ยวโลก (World Tourism Organization) ที่คาดว่าจำนวนนักท่องเที่ยวต่างชาติในอาเซียน จะเพิ่มขึ้นเป็น 120 ล้านคนในปี 2558 จากระดับเฉลี่ย 67.5 ล้านคนต่อปี และนางนิรมล เปลี่ยนจรูญ ผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้านพัฒนาบริการท่องเที่ยว กล่าวว่า สิ่งแรกที่ต้องเร่งดำเนินการ ในการพัฒนามาตรฐานโฮมสเตย์ คือ การให้ความรู้กับผู้นำชุมชน/วิสาหกิจชุมชน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับมาตรฐานโฮมสเตย์อาเซียนที่กำหนดภายใต้แผนกลยุทธ์ด้านการท่องเที่ยวของอาเซียน ค.ศ. 2011 - 2015 เพื่อให้ผู้ประกอบการได้พัฒนาให้สอดคล้องกับหลักเกณฑ์ที่กำหนดไว้ พร้อมทั้งจัดฝึกอบรมเจ้าของบ้านที่เป็นสมาชิกโฮมสเตย์ ในหลักสูตรการฝึกอบรม “โฮมสเตย์อาเซียน” หากโฮมสเตย์ของไทยได้มีการพัฒนามาตรฐานตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้มั่นใจได้ว่าประเทศไทยจะสามารถแข่งขันกับในอาเซียนได้แน่นอน เพราะไทยได้เปรียบในหลาย ๆ ด้าน อาทิ สถานที่ท่องเที่ยวทางธรรมชาติ ที่มีความสวยงามและหลากหลายกว่า และสิ่งสำคัญคือ ประเทศไทยได้ชื่อว่าเป็นสยามเมืองยิ้ม คนไทยมีอัธยาศัยไมตรี ที่ดีงาม เป็นกันเอง และให้การบริการที่ประทับใจมาก จนเป็นที่ประทับใจของนักท่องเที่ยวทั่วโลก (Siamturakij., 2014) วิสาหกิจชุมชนที่จดทะเบียนในชื่อของโฮมสเตย์ จำนวน 70 แห่ง ประกอบกับ ในปี 2556 กรมการท่องเที่ยว ได้ประกาศรายชื่อโฮมสเตย์ที่ผ่านการประเมินมาตรฐานโฮมสเตย์ไทย ปี 2555 - 2558 จำนวน 138 แห่ง ใน 48 จังหวัด จากข้อมูลพบว่า มีวิสาหกิจชุมชนที่จดทะเบียนในชื่อโฮมสเตย์ เพียง 19 แห่ง เท่านั้นผ่านการประเมินมาตรฐานโฮมสเตย์ไทย เป็นโฮมสเตย์ตามมาตรฐานกรมการท่องเที่ยว อีก 51 แห่งเป็นเพียงโฮมสเตย์ทั่วไป (Department of Agricultural Extension., 2014)

จากข้อมูลข้างต้นพบว่า ตลาดการท่องเที่ยวต่างประเทศมีแนวโน้มเติบโตขึ้นอย่างต่อเนื่อง อีกทั้งรัฐบาลมีนโยบายส่งเสริมการลงทุนเพื่อการพัฒนาคุณภาพแหล่งท่องเที่ยว และการบริการการท่องเที่ยวให้มีมาตรฐานสากลเพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยวจากต่างประเทศ การส่งเสริมการรับรองมาตรฐานโฮมสเตย์ไทยสร้างความเชื่อมั่นให้กับนักท่องเที่ยว ชุมชนควรมีการรวมกลุ่มจัดตั้งในรูปของกลุ่มหรือวิสาหกิจชุมชน เพื่อดำเนินกิจกรรมท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์ วิสาหกิจชุมชนจึงมีความสำคัญในการสร้างฐานมั่นคงให้กับประเทศได้โดยกระตุ้นเศรษฐกิจระดับรากหญ้าให้เข้มแข็งและกระจายโอกาสการประกอบอาชีพไปสู่คนในชุมชน และเพื่อให้คนในชุมชนมีรายได้เพิ่มมากขึ้นจากวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวโฮมสเตย์ ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาการพัฒนารูปแบบศักยภาพวิสาหกิจชุมชนที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวโฮมสเตย์ ซึ่งมีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนารูปแบบศักยภาพวิสาหกิจชุมชนที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวโฮมสเตย์ กับรายชื่อโฮมสเตย์ที่ผ่านการประเมินมาตรฐานโฮมสเตย์ไทย ปี 2555 – 2558 ในเขตภาคกลาง ดังนั้น ผลที่ได้จากการวิจัยในครั้งนี้จะได้รูปแบบศักยภาพวิสาหกิจชุมชนที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวโฮมสเตย์

วัตถุประสงค์

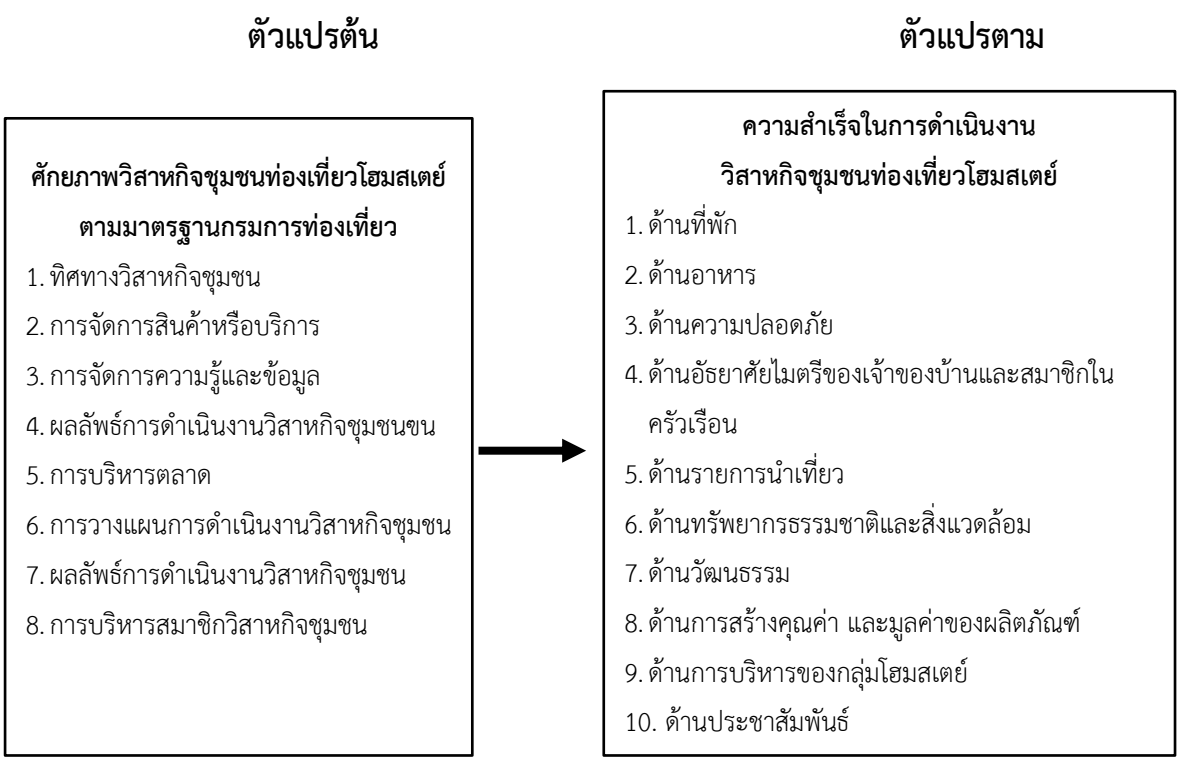
1. เพื่อศึกษาศักยภาพวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวโฮมสเตย์
2. เพื่อศึกษาความสำเร็จของการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวโฮมสเตย์
3. เพื่อพัฒนารูปแบบศักยภาพวิสาหกิจชุมชนที่ส่งผลต่อความสำเร็จของการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวโฮมสเตย์ตามมาตรฐานกรมการท่องเที่ยว

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการวิจัย

1. ด้านวิชาการ สามารถพัฒนารูปแบบศักยภาพวิสาหกิจชุมชนที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวโฮมสเตย์เพื่อนำไปประยุกต์ใช้ในการสอนในรายวิชาการจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนและรายวิชาการจัดการธุรกิจที่พักแรม เพื่อให้นักศึกษาสาขาวิชาการจัดการท่องเที่ยวนำความรู้ที่ได้รับจากการศึกษาไปประยุกต์และวางแผนพัฒนาธุรกิจที่พักแรมแบบโฮมสเตย์ในแหล่งท่องเที่ยวได้อย่างเหมาะสม
2. ด้านนโยบาย สำนักพัฒนาการท่องเที่ยว กรมการท่องเที่ยว สามารถนำรูปแบบศักยภาพวิสาหกิจชุมชนไปวางแผนพัฒนารูปแบบการจัดการท่องเที่ยวโฮมสเตย์โดยการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนได้ตลอดจนกรมพัฒนาธุรกิจการค้าสามารถนำรูปแบบที่ได้จากการศึกษาไปกำหนดแนวทางในการพัฒนารูปแบบการจัดการธุรกิจที่พักแรมเพื่อสนับสนุนธุรกิจการท่องเที่ยวให้เจริญเติบโตขึ้นได้
3. ด้านเศรษฐกิจ การนำมาตรฐานที่ได้จากการวิจัยกำหนดเป็นรูปแบบศักยภาพวิสาหกิจชุมชนการท่องเที่ยวโฮมสเตย์จะก่อให้เกิดความน่าเชื่อถือและความไว้ใจต่อนักท่องเที่ยว ส่งผลให้เกิดการตัดสินใจเดินทางท่องเที่ยวในประเทศไทยมากขึ้น ตลอดจนเป็นการสร้างรายได้และอาชีพให้กับชุมชน และจะส่งผลให้เกิดการหมุนเวียนทางเศรษฐกิจที่ครอบคลุมไปทั่วทุกภูมิภาคของประเทศไทย
4. ด้านสังคมและชุมชน ชุมชนจะได้รับคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นภายหลังจากการดำเนินการท่องเที่ยวโฮมสเตย์อันเป็นการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่เดิมมาก่อให้เกิดรายได้ ซึ่งจะส่งผลต่อคุณภาพชีวิตในด้านต่าง ๆ อาทิ การศึกษา การคมนาคมขนส่ง สิ่งอุปโภคบริโภคซึ่งสืบเนื่องมาจากการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเพื่อการรองรับนักท่องเที่ยว

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้มุ่งศึกษา ศักยภาพวิสาหกิจชุมชนโดยการประเมินศักยภาพวิสาหกิจชุมชน (Secretariat Office of Community Enterprise Promotion Board., 2014) ที่มีผลต่อความสำเร็จของการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวโฮมสเตย์ โดยประเมินตามมาตรฐานโฮมสเตย์ไทย (Department of Tourism., 2014) ประยุกต์ใช้ในการวิจัยครั้งนี้

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

นิยามคำศัพท์

1. **ศักยภาพวิสาหกิจชุมชน** หมายถึง การดำเนินงานเพื่อให้ได้รับรู้ศักยภาพและความสามารถของวิสาหกิจชุมชน โดยมีการประเมินกระบวนการ และการประเมินผลลัพธ์ ประกอบด้วย ทิศทาง แผนการดำเนินงาน และการบริหาร การจัดการสินค้าบริการ การจัดการความรู้และข้อมูล ผลลัพธ์การดำเนินงาน และการบริหารตลาด

1.1 ทิศทาง แผนการดำเนินงาน และการบริหาร หมายถึง มีโครงการสร้างการบริหารงานโฮมสเตย์อย่างชัดเจน มีการจัดทำระบบบัญชีหรือเปิดเผยผลประกอบการของโฮมสเตย์อย่างชัดเจน มีการทบทวนปัญหาที่เกิดขึ้นจากการดำเนินการโฮมสเตย์และนำมาปรับปรุงการดำเนินงานให้ดีขึ้น มีการวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรคที่ส่งผลต่อความสำเร็จต่อการดำเนินงานมาใช้การวางแผนในอนาคต

1.2 การจัดการสินค้าหรือบริการ หมายถึง มีวิธีการพัฒนาและปรับปรุงระบบงานอย่างต่อเนื่อง มีการปรับปรุงและพัฒนาวิธีการดำเนินงาน มีการพัฒนาการบริหารจัดการ และดำเนินงาน ที่ทันต่อเหตุการณ์และการเปลี่ยนแปลง มีวิธีการจัดการกระบวนการผลิตสินค้าหรือบริการภายในชุมชน เพื่อให้การผลิตหรือบริการมีความต่อเนื่องและเกิดประสิทธิภาพสูงสุด

1.3 การจัดการความรู้และข้อมูล หมายถึง มีการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาศึกษาและนำความรู้เทคโนโลยีสมัยใหม่มาประยุกต์ให้เข้ากับภูมิปัญญาเดิม มีการจัดเก็บข้อมูลของวิสาหกิจชุมชน เพื่อให้ได้ข้อมูลถูกต้อง แม่นยำ และทันสมัย มีการแลกเปลี่ยนภูมิปัญญาท้องถิ่น ให้เกิดการเรียนรู้ มีการต่อยอดภูมิปัญญา

ท้องถิ่น เพื่อให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของวิถีชีวิตชุมชน มีรูปแบบในการจัดเก็บข้อมูลที่มีความพร้อมและสะดวกในการนำมาใช้งาน มีการรวบรวม ความรู้ ภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยมีการจัดเก็บและถ่ายทอดให้กับคนรุ่นหลัง

1.4 ผลลัพธ์การดำเนินงาน หมายถึง มีการติดตามข้อมูลความต้องการของลูกค้าอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้ทราบแนวโน้มของความต้องการของตลาด มีผลการดำเนินงานที่ประสบความสำเร็จเป็นไปตามเป้าหมาย วิสาหกิจชุมชนสามารถลดความผิดพลาดและการสูญเสียที่เกิดจากการดำเนินการโฮมสเตย์ได้ วิสาหกิจชุมชนและสมาชิกมีรายได้เพิ่มขึ้นจากการดำเนินงาน ทำให้คุณภาพชีวิตดีขึ้น มีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น มีวิธีการควบคุมให้ชุมชนดำเนินกิจกรรมโฮมสเตย์ให้เป็นไปตามแผนที่กำหนดไว้

1.5 การบริหารตลาด หมายถึง วิสาหกิจชุมชนใช้วัตถุดิบที่มีอยู่ในท้องถิ่นเป็นหลัก และสามารถลดค่าใช้จ่ายที่ไม่จำเป็นได้ มีการสร้างความประทับใจและความเชื่อมั่นในด้านคุณภาพ ความปลอดภัยของสินค้าหรือบริการ เพื่อสร้างความสัมพันธ์อันดีกับลูกค้า วิสาหกิจชุมชนสามารถลดรายจ่ายในการดำเนินงานและสามารถลดการซื้อสินค้าจากภายนอก มีวิธีการดูแลทรัพยากร สิ่งแวดล้อมในชุมชน ให้สามารถใช้ประโยชน์ได้อย่างสมดุล มีการรับฟังข้อมูลความพอใจของลูกค้า เพื่อให้มีการเรียนรู้ ทำความเข้าใจลูกค้าและตลาด มีการดำเนินงานอย่างมีความรับผิดชอบต่อสาธารณะ ใช้ทรัพยากรอย่างยั่งยืน ไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม

2. ความสำเร็จในการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวโฮมสเตย์ หมายถึง การที่โฮมสเตย์สามารถดำเนินงานตามกรอบดัชนีชี้วัดคุณภาพมาตรฐานการจัดการโฮมสเตย์ที่กรมการท่องเที่ยวได้กำหนดไว้เพื่อเป็นการรับประกันโฮมสเตย์ ว่าได้รับผ่านการประเมินมาตรฐานโฮมสเตย์ไทย ได้แก่ 1) ด้านอัธยาศัยของเจ้าของบ้าน การแนะนำการท่องเที่ยว ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม 2) ด้านวัฒนธรรมท้องถิ่น การสร้างมูลค่าและการบริหารโฮมสเตย์ 3) ด้านที่พัก อาหาร และความปลอดภัย และ 4) ด้านประชาสัมพันธ์

2.1 อัธยาศัยของเจ้าของบ้าน การแนะนำการท่องเที่ยว ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม หมายถึง มีการแนะนำนักท่องเที่ยวให้รู้จักกับสมาชิกในครัวเรือนทุกคนที่อยู่ในขณะนั้น ชี้แจง แนะนำความหลากหลายของกิจกรรมท่องเที่ยวตามภูมิศาสตร์ สังคม วัฒนธรรม เพื่อให้นักท่องเที่ยวตัดสินใจเลือกได้ มีผู้นำเที่ยวเป็นมัคคุเทศก์ท้องถิ่น ในการให้ความรู้ ความเข้าใจในศิลปวัฒนธรรม สถาปัตยกรรมแก่นักท่องเที่ยว มีกิจกรรมที่ฟื้นฟู แหล่งท่องเที่ยวในหลากหลายรูปแบบ เช่น การปลูกป่า การจัดค่ายอนุรักษ์ธรรมชาติ เป็นต้น

2.2 วัฒนธรรมท้องถิ่น การสร้างมูลค่า และการบริหารโฮมสเตย์ หมายถึง มีระบบจองและชำระเงินล่วงหน้า มีการลงทะเบียนเมื่อเข้าพัก เพื่อเก็บข้อมูล และเตรียมความพร้อมในการให้บริการ มีการนำเอาความรู้/ภูมิปัญญาท้องถิ่น มาจัดกิจกรรมการท่องเที่ยว ชุมชนมีการดำเนินวิถีชีวิตชุมชนตามปกติ เพื่อตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยว มีการจัดกิจกรรม การละเล่นหรือการแสดงพื้นบ้าน ที่เป็นเอกลักษณ์ของชุมชนโดยให้นักท่องเที่ยวร่วมกิจกรรมนั้นด้วย มีการนำวัตถุดิบในท้องถิ่นมาสร้างสรรค์เป็นของที่ระลึก

2.3 ที่พัก อาหาร และความปลอดภัย หมายถึง มีลักษณะบ้านพักเป็นสัดส่วน เป็นบ้านของเจ้าของที่แบ่งปันห้องนอนอย่างเป็นสัดส่วนชัดเจน มีที่เก็บน้ำ/ภาชนะเก็บน้ำสะอาด มีฝาปิดมิดชิด และมีน้ำดื่มที่สะอาด มีห้องอาบน้ำและห้องส้วมที่สะอาดปลอดภัย น้ำที่ใช้สะอาด มีปริมาณและประเภทอาหารที่เหมาะสม โดยใช้วัตถุดิบในท้องถิ่น และปรุงอาหารอย่างถูกสุขอนามัย มีแนวทางปฏิบัติเพื่อช่วยเหลือนักท่องเที่ยวเมื่อนักท่องเที่ยวเกิดเจ็บป่วย หรือได้รับอุบัติเหตุ มีการจัดเวรยาม รักษาความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินตลอดเวลา

2.4 การประชาสัมพันธ์ หมายถึง มีการจัดทำสิ่งพิมพ์ หรือ website ในการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวของชุมชนอย่างชัดเจน มีการประชาสัมพันธ์กิจกรรมการท่องเที่ยวให้กับนักท่องเที่ยว มีการเผยแพร่เป้าหมายและแผนงานการท่องเที่ยวของชุมชนให้กับนักท่องเที่ยวทราบ มีการจัดทำคู่มือ แผ่นพับ แผนที่การเดินทางมายังชุมชนอย่างถูกต้องและชัดเจน มีการแจ้งโปรแกรมการท่องเที่ยว กิจกรรมการท่องเที่ยวพร้อมราคา

การทบทวนวรรณกรรม

การประเมินศักยภาพวิสาหกิจชุมชน หมายถึง การดำเนินงานเพื่อให้ได้รับรู้ศักยภาพและความสามารถของวิสาหกิจชุมชน ส่วนที่ 1 การประเมินกระบวนการ ได้แก่ ทิศทางวิสาหกิจชุมชน การวางแผนการดำเนินการวิสาหกิจชุมชน การบริหารตลาด การจัดการความรู้และข้อมูลข่าวสาร การบริหารสมาชิกวิสาหกิจชุมชน และกระบวนการจัดการสินค้าและบริการ ส่วนที่ 2 การประเมินผลลัพธ์ ได้แก่ ผลลัพธ์การดำเนินงานวิสาหกิจชุมชน เมื่อนำมาประยุกต์ใช้กับการจัดการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์ พบว่า การท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์ หมายถึง การท่องเที่ยวในรูปแบบที่นักท่องเที่ยวพักรวมกับเจ้าของบ้าน โดยนำพื้นที่ใช้สอยภายในบ้านที่เหลือนำมาดัดแปลงให้นักท่องเที่ยวพักได้ชั่วคราว มีวัตถุประสงค์เพื่อให้นักท่องเที่ยวเรียนรู้วัฒนธรรมและวิถีชีวิตของชาวบ้าน ซึ่งเต็มใจที่จะถ่ายทอดวัฒนธรรม แลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน พร้อมจัดที่พักและอาหาร มีค่าตอบแทนที่เหมาะสม โฮมสเตย์แบ่งเป็น 2 ประเภท ได้แก่ โฮมสเตย์ตามมาตรฐานกรมการท่องเที่ยว และโฮมสเตย์ทั่วไป กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา จึงให้มีการประเมิน “มาตรฐานโฮมสเตย์ไทย” เพื่อประเมินและรับรองมาตรฐานโฮมสเตย์ในประเทศไทย และการที่วิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวโฮมสเตย์สามารถดำเนินธุรกิจจนได้รับการรับรองตามมาตรฐานกรมการท่องเที่ยวถือได้ว่าวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวนั้นประสบความสำเร็จในการดำเนินงานได้เช่นกัน โดยกรอบดัชนีชี้วัดคุณภาพมาตรฐานการจัดการโฮมสเตย์ ได้แก่ ที่พัก อาหาร ความปลอดภัย อัธยาศัยไมตรีของเจ้าของบ้านและสมาชิกในครัวเรือน รายการนำเที่ยว ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม วัฒนธรรม การสร้างคุณค่า และมูลค่าของผลิตภัณฑ์ การบริหารของกลุ่มโฮมสเตย์ และประชาสัมพันธ์ ประกอบกับ Mahain, J. et al. (2014) ศึกษาเรื่องการดำเนินงานและการส่งเสริมศักยภาพของวิสาหกิจชุมชน : กรณีศึกษา กลุ่มวิสาหกิจชุมชนผลิตภัณฑ์ผ้าและเครื่องแต่งกาย จังหวัดปทุมธานี พบว่า บุคคลในชุมชนได้เข้ามาศึกษาเรียนรู้เพื่อนำไปประกอบอาชีพแก่ครอบครัว และร่วมในการผลิตผลิตภัณฑ์ของกลุ่ม ปัญหาการดำเนินงานของกลุ่ม ส่วนใหญ่เกิดจากผู้ประกอบการไม่มีความรู้ ความ

ชำนาญในการบริหารจัดการการผลิตยังคงยึดภูมิปัญญาท้องถิ่นแต่มีการประยุกต์เทคโนโลยีสมัยใหม่บ้าง เพื่อพัฒนารูปแบบและเป็นการเพิ่มมูลค่าของผลิตภัณฑ์ ภาครัฐขาดการสนับสนุนอย่างต่อเนื่อง

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรและการสุ่มกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร ได้แก่ นักท่องเที่ยวไทยที่เข้าพักในโฮมสเตย์ที่อยู่ในรูปของวิสาหกิจชุมชน ซึ่งไม่ทราบจำนวนนักท่องเที่ยวที่แน่นอน

กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักท่องเที่ยวไทยที่เข้าพักในวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวโฮมสเตย์ ได้มาจากการกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างในการวิเคราะห์โมเดลสมการโครงการโดยใช้โปรแกรม G*Power3.1 (Suksawang, P., 2013) กำหนดขนาดอิทธิพลในระดับปานกลาง เท่ากับ 0.30 ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติเท่ากับ 0.05 ค่าอำนาจการทดสอบ เท่ากับ 0.95 ค่าองศาอิสระของโมเดลอิสระ เท่ากับ 55 จะได้ขนาดตัวอย่างเท่ากับ 497 คน

การสุ่มตัวอย่าง การวิจัยครั้งนี้ใช้การสุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน (Multi-stage Sampling) ดังนี้

ขั้นที่ 1 ใช้การสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งกลุ่ม (Cluster Sampling) โดยแบ่งตามเขตพื้นที่ จำนวน 6 เขต ได้แก่ เขตภาคกลาง เขตภาคตะวันตก เขตภาคตะวันออก เขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เขตภาคใต้ และเขตภาคเหนือ มีวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวโฮมสเตย์ จำนวน 70 แห่ง (Department of Agricultural Extension., 2014)

ขั้นที่ 2 ใช้การเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยเลือกเก็บข้อมูลจากนักท่องเที่ยวที่เข้าพักที่โฮมสเตย์ตามมาตรฐานกรมการท่องเที่ยว จำนวน 19 แห่ง ใน 6 เขต

ขั้นที่ 3 ใช้การเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบโควต้า (Quota Sampling) โดยเลือกเก็บข้อมูลจากนักท่องเที่ยวที่เข้าพักที่โฮมสเตย์แบบสัดส่วนตามจำนวนวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวโฮมสเตย์ตามมาตรฐานกรมการท่องเที่ยวในแต่ละเขต

ขั้นที่ 4 ใช้การสุ่มตัวอย่างแบบบังเอิญ (Accidental Sampling) โดยเก็บข้อมูลจากนักท่องเที่ยวที่เข้าพักที่โฮมสเตย์ตามมาตรฐานกรมการท่องเที่ยว ให้ครบตามจำนวนที่ต้องการ

รายชื่อวิสาหกิจชุมชนโฮมสเตย์ตามมาตรฐานกรมการท่องเที่ยว ที่เก็บข้อมูลได้แก่

เขตพื้นที่	วิสาหกิจชุมชนโฮมสเตย์ตามมาตรฐานกรมการท่องเที่ยว	จำนวน
เขตภาคกลาง	วิสาหกิจชุมชนโฮมสเตย์คลองรางจระเข้	26
เขตภาคตะวันตก	วิสาหกิจชุมชนบ้านริมคลองโฮมสเตย์ ตำบลบ้านปรก	26
	วิสาหกิจชุมชนกลุ่มโฮมสเตย์ตลาดน้ำท่าคา	26
เขตภาคตะวันออก	วิสาหกิจชุมชนวิสาหกิจชุมชนบางน้ำผึ้งโฮมสเตย์มาตรฐานไทย	26
	วิสาหกิจชุมชนกลุ่มท่องเที่ยวประแสโฮมสเตย์	26
เขตภาค	วิสาหกิจชุมชนโฮมสเตย์บ้านสุขสมบูรณ์	27

เขตพื้นที่	วิสาหกิจชุมชนโฮมสเตย์ตามมาตรฐานกรมการท่องเที่ยว	จำนวน
ตะวันออกเฉียงเหนือ	วิสาหกิจชุมชนกลุ่มโฮมสเตย์ เบิ่งวัฒนธรรม หมอลำบ้านปลาค้าว	26
	วิสาหกิจชุมชนกลุ่มเรือเพื่อการท่องเที่ยวโฮมสเตย์บ้านเดียม	26
เขตภาคใต้	วิสาหกิจชุมชนโฮมสเตย์บ้านเกาะกลางโฮมสเตย์ (บ้านหน้าทับ)	27
	วิสาหกิจชุมชนกลุ่มเกาะยาวโฮมสเตย์	26
	วิสาหกิจชุมชนโฮมสเตย์ท้องตมใหญ่	26
	วิสาหกิจชุมชนกลุ่มชัยบุรีโฮมสเตย์	26
เขตภาคเหนือ	วิสาหกิจชุมชนกลุ่มโฮมสเตย์แม่โจ้ บ้านดิน	27
	วิสาหกิจชุมชนอุโมงค์โฮมสเตย์	26
	วิสาหกิจชุมชนกลุ่มบ้านพักโฮมสเตย์ บ้านเมาะหลวงหมู่ที่ 8 ตำบลแม่เมาะ	26
	วิสาหกิจชุมชนศิลาเพชรโฮมสเตย์	26
	วิสาหกิจชุมชนโฮมสเตย์บ้านร่องปลายนา	26
	วิสาหกิจชุมชนมาตุลีโฮมสเตย์	26
	วิสาหกิจชุมชนกลุ่มบ้านพักหนองแม่นาโฮมสเตย์	26

ขอบเขตของการวิจัย

ขอบเขตด้านเนื้อหา การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษารูปแบบศักยภาพวิสาหกิจชุมชนที่ส่งผลต่อความสำเร็จของการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวโฮมสเตย์ เพื่อพัฒนารูปแบบศักยภาพวิสาหกิจชุมชนที่ส่งผลต่อความสำเร็จของการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวโฮมสเตย์

ขอบเขตด้านระยะเวลา

ศึกษาช่วงระยะเวลาเดือนตุลาคม 2558 ถึง เดือนกันยายน 2559

ขอบเขตด้านพื้นที่

พื้นที่ในการเก็บข้อมูล ตามเขตพื้นที่ จำนวน 6 เขต ได้แก่ เขตภาคกลาง เขตภาคตะวันตก เขตภาคตะวันออก เขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เขตภาคใต้ และเขตภาคเหนือ ซึ่งมีทั้งวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวโฮมสเตย์ตามมาตรฐานกรมการท่องเที่ยว โดยเลือกเก็บข้อมูลจากนักท่องเที่ยวที่เข้าพัก ตามมาตรฐานกรมการท่องเที่ยว จำนวน 19 แห่ง ใน 6 เขต

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยและขั้นตอนในการสร้างเครื่องมือ

ส่วนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลพื้นฐานของนักท่องเที่ยวที่เข้าพักในโฮมสเตย์ที่อยู่ในรูปของวิสาหกิจชุมชน ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และโฮมสเตย์ที่เข้าพัก

ส่วนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับศักยภาพวิสาหกิจชุมชน มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า ได้แก่ ทิศทางวิสาหกิจชุมชน การวางแผนการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชน การบริหารตลาด การจัดการความรู้และข้อมูล การบริหารสมาชิกวิสาหกิจชุมชน การจัดการสินค้าหรือบริการ และผลลัพธ์การดำเนินงานวิสาหกิจชุมชน

ส่วนที่ 3 แบบสอบถามเกี่ยวกับความสำเร็จในการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวโฮมสเตย์ มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า ได้แก่ ที่พัก อาหาร ความปลอดภัย อัธยาศัยไมตรีของเจ้าของบ้านและสมาชิกในครัวเรือน รายการนำเที่ยว ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม วัฒนธรรม การสร้างคุณค่า และมูลค่าของผลิตภัณฑ์ การบริหารของกลุ่มโฮมสเตย์ และประชาสัมพันธ์

ส่วนที่ 4 ข้อเสนอแนะ

ขั้นตอนในการสร้างเครื่องมือ

1. ค้นคว้าทางเอกสารและการรวบรวมข้อมูลจากแหล่งต่าง ๆ และงานวิจัยที่เกี่ยวกับศักยภาพวิสาหกิจชุมชน และมาตรฐานโฮมสเตย์ไทย
2. นำข้อมูลที่ได้จากการรวบรวมเอกสารต่าง ๆ มาสร้างแบบสอบถาม จำนวน 4 ส่วน
   ส่วนที่ 1 แบบสอบถามข้อมูลพื้นฐานของนักท่องเที่ยวที่เข้าพักในโฮมสเตย์
   ส่วนที่ 2 แบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับศักยภาพวิสาหกิจชุมชน
   ส่วนที่ 3 แบบสอบถามความคิดเห็นความสำเร็จในการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวโฮมสเตย์
   ส่วนที่ 4 ข้อเสนอแนะ เป็นแบบถามปลายเปิด
3. การหาคุณภาพของเครื่องมือผู้วิจัยนำแบบสอบถามเสนอต่อผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาและความถูกต้องของภาษาที่ใช้ โดยการหาค่าความเที่ยงตรงของเนื้อหา (Validity) เพื่อหาค่าดรรชนีความสอดคล้อง (IOC) และปรับปรุงแก้ไขข้อบกพร่องตามที่ผู้ทรงคุณวุฒิแนะนำ ค่าความเที่ยงตรงของเนื้อหา ศักยภาพวิสาหกิจชุมชน เท่ากับ 0.862 และความสำเร็จในการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวโฮมสเตย์ เท่ากับ 0.912
4. นำแบบสอบถามมาปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำไปทดลองใช้กับประชากรที่มีลักษณะคล้ายกลุ่มตัวอย่างจำนวน 30 คน จากนั้นนำแบบสอบถามที่ทดลองนำไปวิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) โดยคำนวณหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟ่าของครอนบาค ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม คือ ศักยภาพวิสาหกิจชุมชน เท่ากับ 0.979 และความสำเร็จในการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวโฮมสเตย์ เท่ากับ 0.971

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ลงพื้นที่ประสานงานไปยังวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวโฮมสเตย์ที่กำหนด เพื่อทำการแจกแบบสอบถามตามจำนวนที่กำหนด
2. ตรวจสอบความสมบูรณ์ของแบบสอบถามแต่ละฉบับและใส่หมายเลขกำกับแบบสอบถาม
3. ทำรหัสข้อมูลตัวแปรในแบบสอบถาม และกรอกข้อมูลตามรหัสลงโปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ

4. ทำการประมวลผลจนได้โมเดลสมการโครงสร้างศักยภาพวิสาหกิจชุมชนที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวโฮมสเตย์

การวิเคราะห์ข้อมูล สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูล ใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูปทางสถิติ ซึ่งมีขั้นตอนวิเคราะห์ดังนี้

1. การวิเคราะห์ข้อมูลศักยภาพวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวโฮมสเตย์ โดยหาค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) ของระดับความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถาม

2. การวิเคราะห์ข้อมูลความสำเร็จในการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวโฮมสเตย์ โดยหาค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) ของระดับความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถาม

3. การวิเคราะห์ข้อมูลการพัฒนารูปแบบศักยภาพวิสาหกิจชุมชนที่ส่งผลต่อความสำเร็จของการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวโฮมสเตย์ โดยการวิเคราะห์โมเดลสมการโครงสร้าง (Structural Equation Model : SEM)

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

1. สถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) ใช้ในการวิเคราะห์ระดับศักยภาพวิสาหกิจชุมชน และระดับความสำเร็จในการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวโฮมสเตย์

2. สถิติทดสอบสมมติฐาน ได้แก่

การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน (Confirmatory Factor Analysis : CFA) เป็นการทดสอบเชิงยืนยันความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร (Observed Variable) กับปัจจัยแฝง (Latent Variable) ว่าตัวแปรใดบ้างที่มีความสัมพันธ์กันมากและควรอยู่ในปัจจัยแฝงเดียวกัน

การวิเคราะห์โมเดลสมการโครงสร้าง (Structural Equation Model : SEM) เป็นการทดสอบสมมติฐาน โดยการสร้างโมเดลสมการสมมติฐาน เป็นวิธีการผสมระหว่างการวิเคราะห์เส้นทาง (Path Analysis) และการทดสอบโมเดลองค์ประกอบเชิงยืนยัน (Confirmatory Factor Analysis : CFA) เพื่อหาโมเดลที่มีความสมบูรณ์มากที่สุด ในการศึกษาศักยภาพวิสาหกิจชุมชนที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวโฮมสเตย์

สรุปผลการวิจัยและการอภิปรายผล

ผลการวิจัย

ข้อมูลจากผู้ตอบแบบสอบถามจำนวน 497 คน พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง อายุระหว่าง 21-40 ปี การศึกษาระดับปริญญาตรี และประกอบธุรกิจส่วนตัว/ อาชีพอิสระ

การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ (Exploratory Factor Analysis : EFA)

ระดับศักยภาพของวิสาหกิจชุมชนโฮมสเตย์

การประเมินศักยภาพวิสาหกิจชุมชน 7 หัวข้อ ได้แก่ ทิศทางวิสาหกิจชุมชน การวางแผนการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชน การบริหารตลาด การจัดการความรู้และข้อมูล การบริหารสมาชิกวิสาหกิจชุมชน การจัดการสินค้าหรือบริการ และผลลัพธ์การดำเนินงานวิสาหกิจชุมชน และเมื่อหลังจากการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ (EFA) แล้วทำให้ได้หัวข้อใหม่ 5 หัวข้อ ได้แก่ ทิศทาง แผนการดำเนินงาน และการบริหาร การจัดการสินค้าบริการ การจัดการความรู้และข้อมูล ผลลัพธ์การดำเนินงาน และการบริหารตลาด ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ระดับศักยภาพของวิสาหกิจชุมชนโฮมสเตย์

ศักยภาพของวิสาหกิจชุมชนโฮมสเตย์	$\bar{x}$	S.D.	ระดับศักยภาพ
1. ด้านทิศทาง แผนการดำเนินงาน และการบริหาร	4.10	0.394	ดี
2. ด้านการจัดการสินค้าหรือบริการ	4.03	0.454	ดี
3. ด้านการจัดการความรู้และข้อมูล	4.18	0.362	ดี
4. ด้านผลลัพธ์การดำเนินงาน	3.99	0.448	ดี
5. ด้านการบริหารตลาด	4.33	0.391	ดีมาก
ภาพรวม	**4.13**	**0.328**	**ดี**

จากตารางที่ 1 ระดับศักยภาพของวิสาหกิจชุมชนโฮมสเตย์ ภาพรวม มีศักยภาพอยู่ในระดับดี โดยด้านการบริหารตลาดสูงสุด อยู่ในระดับดีมาก และด้านผลลัพธ์การดำเนินงานต่ำสุด อยู่ในระดับดี

ระดับความสำเร็จในการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวโฮมสเตย์

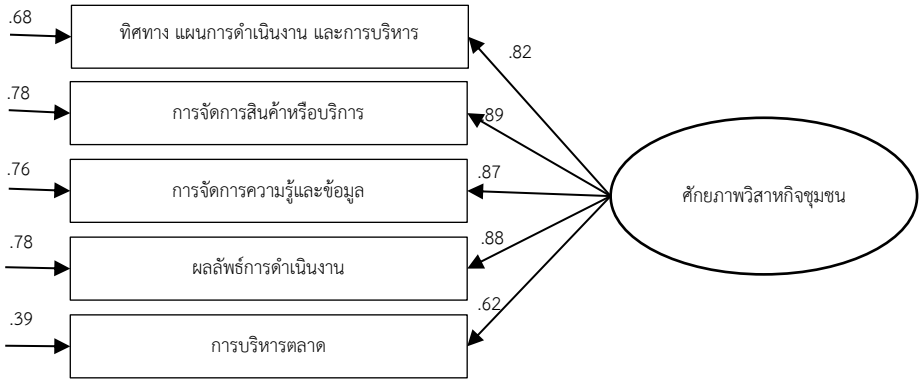
ความสำเร็จในการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวโฮมสเตย์ จำนวน 10 ด้าน ได้แก่ ด้านที่พัก ด้านอาหาร ด้านความปลอดภัย ด้านอัธยาศัยไมตรีของเจ้าของบ้านและสมาชิกในครัวเรือน ด้านรายการนำเที่ยว ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ด้านวัฒนธรรม ด้านการสร้างคุณค่าและมูลค่าของผลิตภัณฑ์ ด้านการบริหารของกลุ่มโฮมสเตย์ และด้านประชาสัมพันธ์ และเมื่อทำการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ (Exploratory Factor Analysis : EFA) ทำให้ได้ด้านใหม่ จำนวน 4 ด้าน ได้แก่ ด้านอัธยาศัยของเจ้าของบ้าน การแนะนำการท่องเที่ยว ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ด้านวัฒนธรรมท้องถิ่น การสร้างมูลค่าและการบริหารโฮมสเตย์ ด้านที่พัก อาหาร และความปลอดภัย และด้านประชาสัมพันธ์ ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ระดับความสำเร็จในการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวโฮมสเตย์

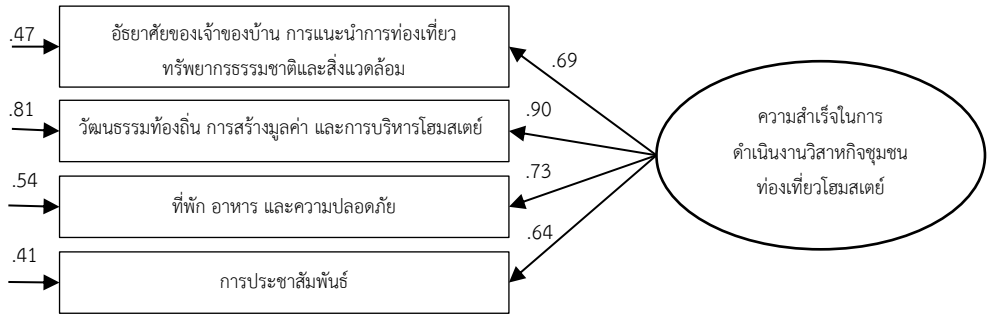
ระดับความสำเร็จในการดำเนินงาน วิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวโฮมสเตย์	$\bar{x}$	S.D.	ระดับความสำเร็จ
1. ด้านอัธยาศัยของเจ้าของบ้าน การแนะนำการท่องเที่ยว ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม	4.20	0.778	มาก
2. ด้านวัฒนธรรมท้องถิ่น การสร้างมูลค่า และการบริหารโฮมสเตย์	4.22	0.636	มากที่สุด
3. ด้านที่พัก อาหาร และความปลอดภัย	4.35	0.468	มากที่สุด
4. ด้านประชาสัมพันธ์	3.98	0.794	มาก
ภาพรวม	**4.19**	**0.510**	**มาก**

จากตารางที่ 2 ระดับความสำเร็จในการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวโฮมสเตย์ ภาพรวมมีความสำเร็จในการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวโฮมสเตย์ อยู่ในระดับมาก โดยด้านที่พัก อาหาร และความปลอดภัยสูงสุด อยู่ในระดับมากที่สุด และด้านประชาสัมพันธ์ต่ำสุด อยู่ในระดับมาก

การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน (Confirmatory Factor Analysis : CFA) โดยการสร้างโมเดลศักยภาพวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวโฮมสเตย์ ดังภาพที่ 2 และความสำเร็จในการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวโฮมสเตย์ ดังภาพที่ 3

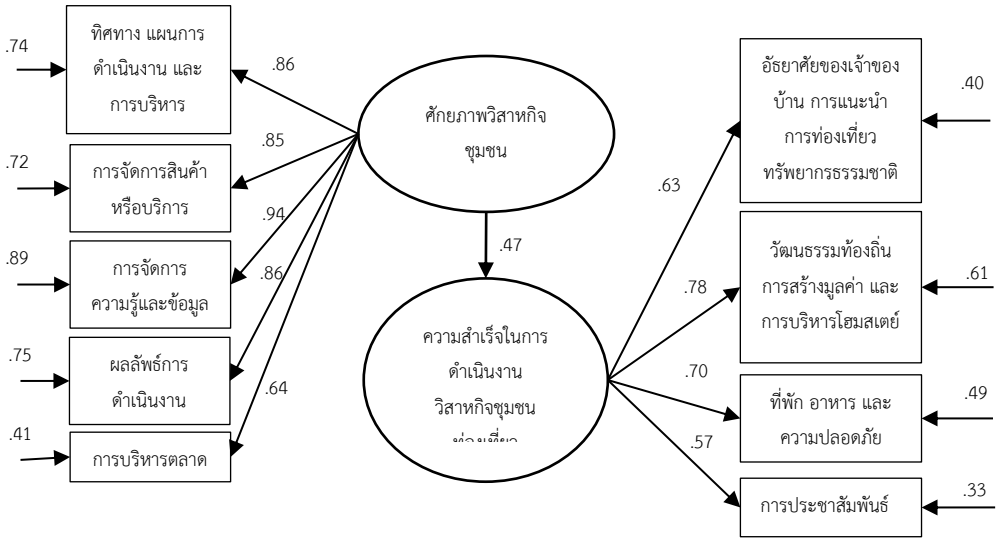

ภาพที่ 2 การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันศักยภาพวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวโฮมสเตย์

ภาพที่ 3 การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน ความสำเร็จในการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวโฮมสเตย์

การวิเคราะห์โมเดลสมการโครงสร้าง (Structural Equation Modeling : SEM) โดยการสร้างโมเดลสมมติฐาน คือ ศักยภาพวิสาหกิจชุมชนที่ส่งผลต่อความสำเร็จของการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวโฮมสเตย์ สามารถสร้างโมเดลได้ดังภาพที่ 4

ภาพที่ 4 การวิเคราะห์โมเดลสมการโครงสร้างศักยภาพวิสาหกิจชุมชนที่ส่งผลต่อความสำเร็จของการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวโฮมสเตย์

จากภาพที่ 4 ผลการวิเคราะห์โมเดลสมการโครงสร้างศักยภาพวิสาหกิจชุมชนที่ส่งผลต่อความสำเร็จของการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวโฮมสเตย์ พบว่า ศักยภาพวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวโฮมสเตย์ ส่งผลต่อความสำเร็จในการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวโฮมสเตย์ ร้อยละ 47 ศักยภาพวิสาหกิจชุมชนที่ส่งผลต่อความสำเร็จของการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวโฮมสเตย์ มีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์อยู่ในเกณฑ์ดี ค่าไค-สแควร์ เท่ากับ 907.760 ที่องศาอิสระ (df) เท่ากับ 61 ค่าความน่าจะเป็น (p-value) เท่ากับ 0.00 ไค-สแควร์สัมพันธ์ (chi-square/df) เท่ากับ 14.881 ค่าดัชนีวัดระดับความสอดคล้อง (GFI) เท่ากับ .842 และค่าดัชนีรากของค่าเฉลี่ยกำลังสองของการประมาณค่าความคลาดเคลื่อน (RMSEA) เท่ากับ .118 โดยการจัดการความรู้และข้อมูล เป็นศักยภาพวิสาหกิจชุมชนที่ส่งผลต่อความสำเร็จของการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวโฮมสเตย์สูงสุด และการบริหารตลาดต่ำสุด

อภิปรายผล

ระดับศักยภาพวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวโฮมสเตย์ สำหรับวิสาหกิจชุมชนโฮมสเตย์ โดยมีศักยภาพด้านผลลัพธ์การดำเนินงานต่ำสุด เนื่องจากเจ้าของโฮมสเตย์หรือผู้บริหารวิสาหกิจชุมชนอาจจะยังขาดประสบการณ์ในด้านการจัดการต่าง ๆ เช่น ชุมชนขาดความมั่นใจในผลที่จะได้รับจากการดำเนินงานโฮมสเตย์ในรูปของวิสาหกิจชุมชน ตำแหน่งการจำหน่ายสินค้าหรือบริการไม่ชัดเจน มีการสำรวจและติดตามความต้องการของลูกค้าอย่างไม่เพียงพอ จึงส่งผลให้ผลลัพธ์ในการดำเนินงานออกมาต่ำ สอดคล้องกับผลงานวิจัยของ Soonthonsmai, V., & Imlek, K. (2007) ศึกษาวิจัยเรื่อง การศึกษาคุณภาพการบริการที่พักแรมแบบ

โฮมสเตย์ของภาคตะวันออก: การพัฒนาศักยภาพความเข้มแข็ง และความยั่งยืนของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศและการประกอบธุรกิจด้านท่องเที่ยว ได้กล่าวว่า ควรมีการประเมินและติดตามผลคุณภาพการบริการของที่พักแรมแบบโฮมสเตย์อย่างต่อเนื่อง เพื่อให้เกิดการพัฒนาและปรับปรุงมาตรฐานของที่พักแรมแบบโฮมสเตย์อย่างยั่งยืน และสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ Mahain, J. et al. (2014) ศึกษาเรื่อง การดำเนินงานและการส่งเสริมศักยภาพของวิสาหกิจชุมชน : กรณีศึกษา กลุ่มวิสาหกิจชุมชนผลิตภัณฑ์ผ้าและเครื่องแต่งกาย จังหวัดปทุมธานี พบว่า ปัจจัยที่ส่งผลให้กลุ่มผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชนประสบผลสำเร็จ คือ นโยบายของรัฐบาลที่เปิดโอกาสให้มีการสร้างงาน สร้างรายได้แก่คนในชุมชนและความร่วมมือขององค์กรในการคิด วางแผน ปฏิบัติและติดตามประเมินผล

ระดับความสำเร็จในการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวโฮมสเตย์ พบว่า มีความสำเร็จด้านประชาสัมพันธ์ต่ำสุด ทั้งนี้เนื่องจาก การดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวโฮมสเตย์ เป็นการดำเนินงานที่เริ่มต้นจากชุมชน สมาชิกในวิสาหกิจ ค่อย ๆ พัฒนาขึ้นมาจนสามารถรองรับนักท่องเที่ยวได้ ดังนั้นความสามารถในการปรับตัวตามเทคโนโลยีที่มีการพัฒนาอยู่ตลอดเวลาจึงเป็นเรื่องยาก การที่ให้ชุมชนได้เรียนรู้และสามารถเข้าถึงเทคโนโลยีมากขึ้นก็จะสามารถพัฒนาความรู้ความสามารถในการประชาสัมพันธ์ได้เป็นอย่างดี สอดคล้องกับผลงานวิจัยของ Pongwiritthon, R., & Pakvipas, P., (2013) ศึกษาแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมชนเผ่าเพื่อความยั่งยืน พบว่า แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมชนเผ่าอย่างยั่งยืน ควรมุ่งเน้น 1) บริหารการจัดระบบแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศและการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมชุมชนให้สอดรับกับวิถีชีวิต วัฒนธรรมและระบบนิเวศของชุมชน 2) ให้ความรู้ แลกเปลี่ยนความรู้ในด้านต่าง ๆ เพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน 3) การกำหนดกฎกติกาและจัดการร่วมกันในด้านการจัดการสิ่งปฏิกูล 4) การตลาด ควรเพิ่มการประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อต่าง ๆ และสร้างผลิตภัณฑ์ต้องมีอัตลักษณ์ ความโดดเด่น และสื่อถึงวัฒนธรรมชนเผ่า

ผลการวิเคราะห์โมเดลสมการโครงสร้าง เป็นโมเดลสมการโครงสร้างที่วิเคราะห์ขึ้นหลังจากการทำวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ (Exploratory Factor Analysis : EFA) พบว่า ศักยภาพวิสาหกิจชุมชน ด้านการจัดการความรู้และข้อมูล ส่งผลต่อความสำเร็จของการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวโฮมสเตย์มากที่สุด ทั้งนี้เนื่องจากวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวโฮมสเตย์ มีความสามารถในการเข้าถึงความรู้และข้อมูลเป็นเรื่องสำคัญ การที่จะนำภูมิปัญญาท้องถิ่น ศิลปวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณี ออกมาเผยแพร่ให้นักท่องเที่ยวที่มาพักในช่วงเวลา 1-2 คืนเป็นเรื่องยาก ดังนั้นการจัดการความรู้ การเก็บรวบรวมข้อมูลท้องถิ่นที่สำคัญ เช่น ภูมิปัญญาท้องถิ่น ให้อยู่ในรูปแบบที่นักท่องเที่ยวสามารถเข้าใจได้ง่าย สัมผัสได้จริง และมีส่วนร่วมจะเป็นการสร้างความประทับใจได้เป็นอย่างดี เช่น การนุ่งผ้าถุง เก็บผัก ผลไม้ในสวนหลังบ้านมาประกอบอาหารท้องถิ่นง่าย ๆ รวมถึงมีการจัดกิจกรรมให้นักท่องเที่ยวได้มีโอกาสใกล้ชิดกับชุมชน เรียนรู้วัฒนธรรมท้องถิ่น สอดคล้องกับงานวิจัยของ Pongwiritthon, R., & Pakvipas, P., (2013) ศึกษาแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมชนเผ่าเพื่อความยั่งยืน พบว่า ความดึงดูดใจ ความสามารถเข้าถึงได้ทั้งทาง

กายภาพ แนวคิดและประเพณีวัฒนธรรม การมีที่พักอาศัยหรือที่พักผ่อนหย่อนใจที่ดีพอสมควร การมีกิจกรรมที่เป็นทั้งเชิงวัฒนธรรมและเป็นไปตามธรรมชาติของท้องถิ่น เป็นแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมชนเผ่าอย่างยั่งยืน

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเพื่อการนำผลวิจัยไปใช้ประโยชน์

1. ด้านทิศทาง แผนการดำเนินงาน และการบริหาร การดำเนินการของวิสาหกิจโฮมสเตย์ควรมุ่งเน้นการจัดการที่ให้ความสำคัญต่อความรับผิดชอบต่อนักท่องเที่ยว ไม่เอารัดเอาเปรียบ ดูแลความปลอดภัยให้กับนักท่องเที่ยว ตั้งแต่เริ่มต้นติดต่อการเข้าพัก ระหว่างการเข้าพัก จนกระทั่งนักท่องเที่ยวเดินทางกลับ เนื่องจากการเข้าใช้บริการโฮมสเตย์เป็นการใช้บริการที่นักท่องเที่ยวมีความประสงค์ที่จะใช้ชีวิตเพื่อการเรียนรู้ร่วมกับเจ้าบ้าน ดังนั้นการให้ความสำคัญต่อความรับผิดชอบในด้านต่าง ๆ จะช่วยในการเสริมสร้างความรู้สึกและเจตคติที่ดีต่อการใช้บริการ และจะเป็นประเด็นสำคัญในการส่งเสริมให้เกิดความสำเร็จในการดำเนินการของวิสาหกิจได้เป็นอย่างดี

2. ด้านการจัดการสินค้าหรือบริการ เพื่อให้การดำเนินการของวิสาหกิจโฮมสเตย์สามารถดำเนินการไปอย่างต่อเนื่อง การนำข้อมูลที่ได้รับจากการสอบถาม สังเกตพฤติกรรมในระหว่างการเข้าพักมาปรับใช้เพื่อการพัฒนาการจัดการของโฮมสเตย์ให้ตรงกับความต้องการของนักท่องเที่ยวจะเป็นหนึ่งแนวทางสำคัญในการส่งเสริมศักยภาพของวิสาหกิจโฮมสเตย์ ในปัจจุบันรูปแบบและพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวที่เปลี่ยนแปลงไปส่งผลให้วิสาหกิจโฮมสเตย์จำเป็นต้องปรับเปลี่ยนเทคโนโลยีให้ทันกับความต้องการของนักท่องเที่ยว เป็นอีกหนึ่งหนทางในการสนับสนุนให้วิสาหกิจโฮมสเตย์สามารถขับเคลื่อนได้บรรลุเป้าหมายและประสบความสำเร็จในการดำเนินการ

3. ด้านการจัดการความรู้และข้อมูล เพื่อให้เกิดความร่วมมือ และไม่ขัดแย้งภายในชุมชน ผู้นำชุมชนควรจัดให้ประชาชนในชุมชนได้ร่วมมือและทำกิจกรรมร่วมกันในวันสำคัญต่าง ๆ เพื่อสร้างความสามัคคีและความตระหนักในการเป็นเจ้าบ้านร่วมกัน อันจะนำไปสู่การจัดการโฮมสเตย์แบบมีส่วนร่วมกันในชุมชนได้

4. ด้านผลลัพธ์การดำเนินงาน ประชาชนที่อาศัยอยู่ในชุมชน ควรได้รับประโยชน์จากการดำเนินการของวิสาหกิจโฮมสเตย์อย่างทั่วถึง ไม่ว่าจะเป็นการทำโฮมสเตย์หรือไม่ก็ตาม แต่อาจจะเป็นผลประโยชน์ที่เกิดจากการที่มีนักท่องเที่ยวเดินทางเข้ามาในชุมชนและมีการกระจายรายได้ออกไปรอบบริเวณชุมชน อันจะนำมาสู่ความร่วมมือกันของทุกคนภายในชุมชนเพื่อให้เกิดความยั่งยืนในการดำเนินวิสาหกิจโฮมสเตย์ต่อไป

5. ด้านการบริหารตลาด การดำเนินงานวิสาหกิจโฮมสเตย์อย่างมีความรับผิดชอบต่อสังคม สิ่งแวดล้อม และทรัพยากรต่าง ๆ ที่มีอยู่ท้องถิ่น จะเป็นกระบวนการสำคัญที่จะคงไว้ซึ่งการดำเนินงานวิสาหกิจโฮมสเตย์ได้เป็นอย่างดี เนื่องจากความต้องการของนักท่องเที่ยวที่เดินทางเข้ามาในชุมชนต่างต้องการที่จะได้รับการเรียนรู้กับความเป็นอยู่ที่เป็นดั้งเดิมของชุมชน หรือการได้สัมผัสกับธรรมชาติที่ยังคงความบริสุทธิ์ก็จะเป็นปัจจัยสำคัญในการทำให้เกิดความยั่งยืนของวิสาหกิจโฮมสเตย์ได้อย่างแท้จริง

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการวิจัยศึกษารูปแบบศักยภาพวิสาหกิจโฮมสเตย์ที่มีความแตกต่างกันของพื้นที่จัดการท่องเที่ยว
2. ควรมีการวิจัยเพื่อพัฒนามาตรฐานรูปแบบการจัดการวิสาหกิจโฮมสเตย์โดยภาพรวม
3. ควรมีการวิจัยเพื่อพัฒนามาตรฐานรูปแบบการจัดการวิสาหกิจโฮมสเตย์โดยจำแนกตามประเภททรัพยากรการท่องเที่ยว

กิตติกรรมประกาศ

บทความวิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบศักยภาพวิสาหกิจชุมชนที่ส่งผลต่อความสำเร็จของการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวโฮมสเตย์ ได้รับทุนสนับสนุนงานวิจัย (ทุน วช.) จากสถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์ ปีงบประมาณ 2559 ผู้วิจัยขอขอบพระคุณ ผู้บริหารมหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์ ผู้ทรงคุณวุฒิ รองศาสตราจารย์ ดร.ราณี อิสิชัยกุล รองศาสตราจารย์ ดร.นิศศา ศิลปเสรฐ และ อาจารย์ ดร.นิพล เชื้อเมืองพาน ที่ได้กรุณาตรวจสอบความสอดคล้องและความเที่ยงตรงของเครื่องมืองานวิจัย และ อาจารย์ ดร. กิติมา ทามาลี ที่ได้กรุณาตรวจสอบรายงานวิจัย

References

Department of Agricultural Extension. (2014). *Community Enterprises Name List and Network. [*Online]. Available: http://smce.doae.go.th/ProductCategory/SmceCategory.php. (19 September 2014). (In Thai)

Department of Tourism. (2014). *Homestay Standard.* (Online). Available: http://164.115.23.145/homestay/Homepages/ReadPage/2. (2014, 15 September). (In Thai)

Mahain, Jiraporn., Phungwattananukul, Arunee., Pongkachang, Thitinan., & Wongkhumhunghan, Khunruthai. (2014). *The Operations and Potentiality Development of Community Enterprises: A Case Study of Textile Product and Apparel Phathumthanee Province Research Report of Rajamangala University of Technology Phra Nakhon.* [Online]. Available : http://repository.rmutp.ac.th/123456789/1201.(28 September 2014). (In Thai)

Pongpit, Seiree. (2014). *Thailand Forward with Community Enterprises. Siamrath***.** [Online]. Available: http://www.phongphit.com/2013/index.php2012-12-061-48-33/item/562-2014-06-19-01-55-33. (15 September 2014). (In Thai)

Pongwiritthon, Ratthanan. & Pakvipas, Pakphum. (2013). *Guideline for Sustainable Tribe Cultural Tourism Development.* Journal of Community Development Research 6(1). .Naresuan University. (In Thai)

Secretariat Office of Community Enterprise Promotion Board. (2014). *Evaluation of Community Enterprise potential Manual*. (Online). Available: *http://www.sceb.doae.go.th/DataAdvertise/คู่มือการประเมินศักยภาพวิสาหกิจชุมชน.pdf.* (15 September 2014). (In Thai)

Siamturakij. (2014). *Hurry Orientation "Thai Homestay Standard" Actuated for Heritage Tourism to Support AEC Getting Gain Two Trillion Baht***.** Siamturakij Vol 1414. (Online). Available: http://www.siamturakij.com/ main/news_content.php?nt=4&nid=2954. (15 September 2014). (In Thai)

Soonthonsmai, Vuttichat., & Imlek, Kesirin. (2007). *The study of Homestay Service Quality in Eastern Of Thailand: The Strength Potential Development and the Sustainable of Eco – Tourism and Tourism Entrepreneurs.* Bangkok: National Research Council of Thailand. (In Thai).

Suksawang, Poonpong. (2013). *Structural Equation Modeling***.** 1th. Bangkok: Wattanapanich, (In Thai)

Thanaisri, Anan. (2014). *Community Enterprises.* [Online]. Available: http://ophbgo. blogspot.com/2012/09/blog-post.html. (15 September 2014). (In Thai)

Assistant Professor, Praphunphong Chinnaphong, Master of Arts (Tourism Management), Assumption University, Assistant Professor Department of Tourism Management, Faculty of Management Sciences, Valaya Alongkorn Rajabhat University.